

ця-бібліографа, сучасного «літописця» подій наукового літературознавчого життя періоду 1999–2009 рр. у межах збірника «Сучасний погляд на літературу». Рецензований бібліографічний показник є свідченням розуміння упорядником взаємозв'язку всіх рівнів наукового літературознавчого життя, враховуючи кожен окремий факт, згадку про конкретну наукову

студію, розвідку, рецензію, передрук архівних матеріалів тощо. Отже, маємо бездоганну чітко структуровану й логічно впорядковану бібліографію наукових матеріалів, яка дає безцінну допомогу в галузі історії й теорії літератури, компаративістики тощо молодим і знаним дослідникам українського письменства, викладачам, студентам вищих закладів освіти України.

Олексій Неживий

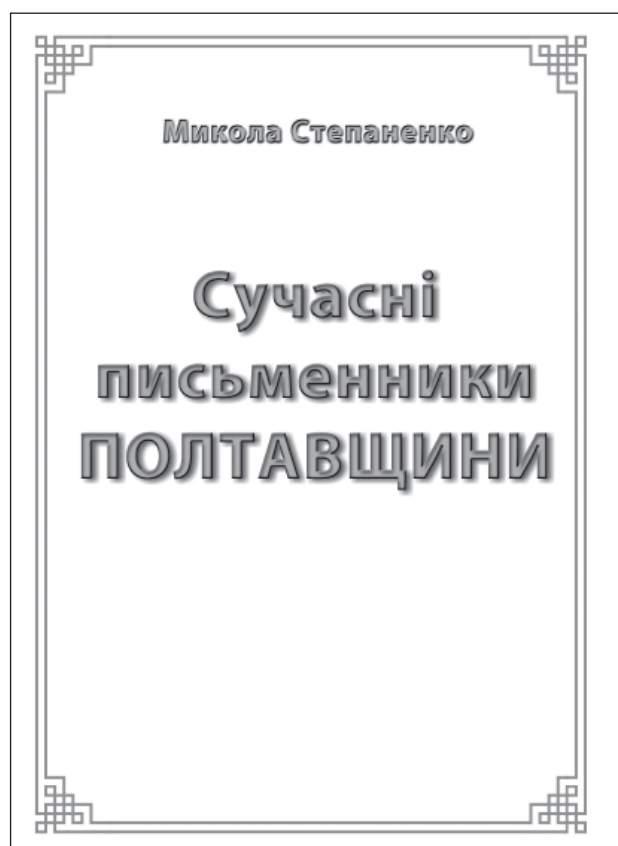
СЛОВНИКАРСТВО ПОЛТАВЩИНИ ЗБАГАТИЛОСЯ

Рецензія на книги: Степаненко М. Сучасні письменники Полтавщини : довідник / Микола Степаненко. – Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2014. – 90 с. ;
Степаненко М. І. Мовознавча Полтавщина : довідник / М. І. Степаненко. – Полтава : ПП Шевченко Р. В., 2014. – 568 с.

Хоча сам автор, а це знаний в Україні науковець і письменник, просвітянин, ректор Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка Микола Степаненко, визначає свої нові книжки як довідники, однак насправді до читача прийшли справжні словники енциклопедичного спрямування.

У передньому слові до першого – «Сучасні письменники Полтавщини» – автор засвідчує напрочуд багаті літературні традиції Полтавського краю, називаючи найбільш вагомими літературні події, що знайшли своє відображення в численних виданнях: збірниках, альманахах, антологіях, часописах. Серед імен краєзнавців – дослідники історії літературно-мистецького життя: Анатолій Дяченко, Петро Ротач, Борис Левін, Микола Костенко, Юрій Дмитренко, Віра Мелешко, Галина Білик. Про вичерпність цього видання свідчать розповіді про всіх (а їх уже сорок один) сучасних літераторів Полтавщини – членів обласної організації Національної спілки письменників України. До того ж складниками словникових статей чи гасел є біографічні відомості про кожного з письменників, перелік літературних і основних літературознавчих джерел, що стосуються творчості митця. Усе це є свідченням глибокої обізнаності, джерелознавчої точності й навіть скрупульозності Миколи Степаненка, який ще раз засвідчив свій високий фаховий рівень щодо підготовки подібних видань.

У багатьох розвідках подано короткий, але змістовний аналіз провідних мотивів творчості письменників. Так, у статті про Павла Стороженка говориться, що його гуморескам влас-

тиві багатотемність, гострота, злободенність і виняткова значущість конфліктних ситуацій: «Він «розв'язує» життєві колізії делікатно, не вдаючись до прямої дидактики». А творчості письменника Володимира Мирного властиві ліричність, тонкий психологізм, лаконічність: «Його рубаї, сонети наповнені соціальним зміс-

том. У кожній збірці стверджується нездоланна сила людини в її нерозривному зв'язку з рідною землею. Особливою майстерністю вирізняється пейзажна лірика. У спостереженні над природними явищами письменник намагається знайти відповіді на вічні питання буття, болючі проблеми суспільства». Письменник із Кременчука Олександр Пантелей намагається шукати гар-

монію краси і сили характеру людини, тим самим урівноважує вияв розуму та духовні сили. Отож, при підготовці наступних перевидань радимо автору подати таку ж лаконічну й змістовну літературознавчу оцінку творчості всіх репрезентованих письменників.

Чимало статей містять перелік не тільки окремих, але й колективних видань. Також у деяких названа перша публікація. Із них дізнаємося, що, наприклад, Наталія Баклай перший вірш оприлюднила в газеті «Лубенщина» 1981 року; перша публікація художнього твору Леоніда Вернигори – оповідання «Та, що крокує по степу» – з'явилася в журналі «Радуга» (1966. – № 1); а Лідія Віцена вірші почала друкувати 1970 року в районній миргородській газеті «Прапор перемоги» та обласній молодіжці «Комсомолец Полтавщини»; Іван Нечитайло перший вірш «На сінозбиранні» опублікував 1952 року на сторінках великобагачанської

районної газети. Думається, що, зважаючи на важливість першої публікації у творчій біографії письменника, варто подавати її точний бібліографічний опис до всіх гасел словника-довідника.

Книжка Миколи Степаненка «Сучасні письменники Полтавщини» стане також надійним дидактичним складником уроків літератури рідного краю, адже нова програма з української літератури для 5–9 класів уже остаточно підтвердила їхню значущість у навчально-виховному процесі сучасної школи.

У другому довіднику «Мовознавча Полтавщина», що насправді є теж крайовим енциклопедичним виданням, подано систематизовані відомості про мовознавців-полтавців, про мовну ситуацію, мовну політику, розвиток лінгвістичної думки на Полтавщині. Талановитий учений-мовознавець Микола Степаненко переконливо доводить, що вся історія української мови безпосередньо пов'язана з рідним краєм. Тому в енциклопедичному виданні вміщено ґрунтовні статті про внесок у розвиток української мови та науки про неї Григорія Сковороди, Івана Котляревського, Євгена Гребінки, Олександра Афанасьєва-Чужбинського, Олександра Потебні, Павла Житецького, Панаса Мирного, Олеся Гончара. Також подано розповіді про наукові школи відомих мовознавців-земляків: Михайла Жовтобрюха, Володимира Горпинича, Катерини Городенської, Надії Баландіної, Зої Валюх, Валентини Зернової, Володимира Калашника, Миколи Степаненка.

За структурою видання «Мовознавча Полтавщина» складається з шести розділів тематичного спрямування: «Персоналії», «Відомості про мовознавство та українську мову», «Видання», «Наукові, науково-педагогічні установи, організації, підрозділи», «Наукові школи», «Освітня, культурно-просвітницька діяльність». Найбільш повно відтворено історію та сьогодення мовознавчої філології (факультету, кафедр, філологічних видань, персоналій мовознавців) рідного для автора Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка.

Проведена значна за обсягом дослідницька, бібліографічна робота, особливо стосовно періодичних видань: журналу «Рідний Край» (початку ХХ століття) та сучасного альманаху «Рідний край»; збірників наукових праць серії «Філологічні науки» педагогічного університету; наукових записок та матеріалів Котляревських читань Полтавського літературно-меморіального музею І. П. Котляревського; журналів «Мовознавство», «Дивослово», «Українська мова», «Українська мова і література в школі», «Українська мова й література в середніх

школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах», «Українська мова та література», «Урок української», «Вивчаємо українську мову та літературу», «Постметодика».

У розділі «Персоналії» вміщено довідки про учених-мовознавців, які народилися на Полтавщині, здобували освіту, займалися чи займаються фаховою діяльністю.

Поки що поза увагою автора залишилися ті осередки філології, що діяли в структурі учительських інститутів на території сучасної Полтавської області, а також створені не так давно, як, наприклад, кафедра філології та видавничої справи, кафедра перекладу Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського.

Глибоко обґрунтовуючи значення полтавсько-київського діалекту, якому справжнє життя дали Іван Котляревський і Тарас Шевченко, в історії середньонаддінпрянських говорів, південно-східного наріччя й української національної літературної мови загалом, вдумливий учений-мовознавець і педагог Микола Степаненко разом із тим розмірковує щодо стратегії мовної освіти, яка повинна орієнтуватися на старе і старовинне, нове й новітнє, де домінує рідна мова, а вчителі-словесники мають ґрунтовні філологічні знання й володіють мистецтвом передачі їх підростаючому поколінню.

Безсумнівно, вирішенню саме стратегічних завдань мовної освіти сприятимуть і нові словники ученого-енциклопедиста, славетного полтавця Миколи Степаненка.

Ніна Осмак, Тетяна Бикова

РОМАНТИЧНА КОНЦЕПЦІЯ СВІТУ МИКОЛИ ТКАЧУКА

Рецензія на монографію: Ткачук М. П. Романтичний дискурс Левка Боровиковського (Літературний портрет) / М. П. Ткачук. – вид. 2-ге [випр. і доп.]. – Тернопіль : Збруч, 2015. – 268 с.

Літературний дискурс 20–40-х років XIX ст. та його наукова рецепція неповні без статті Левка Боровиковського, поета і прозаїка, фольклориста-етнографа і перекладача, лексикографа і педагога. Цей непересічний талановитий діяч, представник генерації харківської школи романтиків і піонер українського романтизму своєю творчістю презентував естетичні критерії тогочасного літературного процесу. Для сучасного читача художня парадигма його творчості цікава з позиції осмислення мистецтва минулого крізь призму актуальних запитів теперішнього культурного середовища порівняно з тими проблемами XIX ст., які митець порушував у творах.

Останнім часом в українському літературознавстві існує тенденція до заповнення «білих» плям у вивченні творчості романтиків поч. XIX ст.: Є. Гребінки, П. Гулака-Артемовського, А. Метлинського, М. Костомарова, М. Петренка та ін. Дочекався своєї наукової реінтерпретації письменницький творчий здобуток Левка Боровиковського. Осягнення мистецьких обрив митця крізь сучасну літературознавчу парадигму дає змогу зняти ідеологічне нашарування епохи радянського літера-

